

ДРОЗДОВ Олександр Михайлович

професор, доктор юридичних наук,

заслужений юрист України, адвокат,

член Комісії з питань правової реформи при

Президентові України,

член Апеляційної палати НАЗЯВО,

член Науково-консультативних рад при

Конституційному Суді України та Верховному Суді,

почесний професор кафедри кримінального права та

кримінології, міжнародного публічного права та

міжнародних відносин Юридичного факультету

Університету Барселони,

адвокат-партнер Адвокатського об'єднання «Лапчинський та партнери»

(м. Барселона, Королівство Іспанія)

професор кафедри кримінально-правових та

адміністративно-правових дисциплін Юридичного факультету

ПВНЗ «МЕГУ імені академіка Степана Дем'янчука»,

(м. Рівне, Україна)

кафедра кримінального процесу

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

(м. Харків, Україна)

ДРОЗДОВА Олена Валеріївна

доцентка, кандидатка юридичних наук, адвокатка,
почесна професорка кафедри кримінального права та
кримінології, міжнародного публічного права та
міжнародних відносин Юридичного факультету

Університету Барселони

(м. Барселона, Королівство Іспанія)

доцентка кафедри кримінально-правових та
адміністративно-правових дисциплін Юридичного факультету

ПВНЗ «МЕГУ імені академіка Степана Дем'янчука»,

(м. Рівне, Україна)

БІОМЕТРИЧНІ ТА ГЕНЕТИЧНІ ДАНІ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: РІШЕННЯ СУДУ ЄС У СПРАВІ C-57/23 JH v POLICEJNÍ PREZIDIUM¹

I. Цифровізація поліцейської діяльності зумовила масове використання біометричних та генетичних ідентифікаторів – від дактилоскопічних баз до ДНК-профілювання та розпізнавання облич. Ці масиви даних суттєво підвищують ефективність розкриття злочинів, але одночасно створюють безпрецедентні

---

¹<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=306389&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=9661049>.

ризика для права на приватність та захист персональних даних. У відповідь Європейський Союз запровадив спеціальний режим обробки даних для правоохоронних цілей через Директиву (ЄС) 2016/680 (так звану Law Enforcement Directive, LED)².

Однак детальне наповнення цього режиму залишено національному законодавцю. Держави-члени часто обмежуються загальними формулюваннями щодо повноважень поліції та делегують конкретизацію критеріїв збирання й зберігання даних внутрішнім відомчим інструкціям. Це породжує питання: чи відповідає таке «внутрівідомче» регулювання вимогам до «права держави-члена» як правової основи обробки, що випливають з Хартії основних прав ЄС та ст. 8 ЄКПЛ?

Отже пропонуємо Вашій увазі **рішення Суду ЄС (далі Суд) у справі C-57/23 JH v Policejní prezidium (20.11.2025)**, яке присвячене допустимості збирання та зберігання поліцією держав-членів біометричних та генетичних даних осіб, підозрюваних чи обвинувачених в умисних злочинах. Це рішення розвиває раніше сформовані підходи Суду ЄС до тлумачення Директиви (ЄС) 2016/680, зокрема щодо принципів мінімізації даних, обмеження строків зберігання, суворості необхідності обробки чутливих даних та вимог до якості правової основи такої обробки.

У цій справі Суд ЄС: 1) тлумачить поняття «право держави-члена» як таке, що охоплює не лише нормативні акти загальної дії, а й усталену судову практику за умови її доступності та передбачуваності; 2) допускає недиференційоване збирання біометричних і генетичних даних підозрюваних та обвинувачених за наявності розвинених гарантій суворості необхідності; 3) визнає можливість відсутності фіксованого максимального строку зберігання за умови встановлення належних інтервалів періодичного перегляду й реальної перевірки подальшої

---

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016L0680>.

необхідності обробки. Обґрунтовується, що такі підходи одночасно розширюють простір розсуду держав-членів і підвищують вимоги до якості їхнього національного регулювання та адміністративної практики.

Слід також виснувати і про релевантність цього прецеденту для майбутнього оновлення українського законодавства у сфері поліцейських інформаційних систем і використання біометричних ідентифікаторів.

II. Нормативна рамка: Директива (ЄС) 2016/680, Хартія та ЄКПЛ

LED встановлює спеціальний режим обробки персональних даних компетентними органами для цілей запобігання, розслідування, виявлення чи переслідування кримінальних правопорушень або виконання кримінальних покарань. Вона закріплює класичні принципи обробки даних (законність, цільове обмеження, мінімізація, точність, обмеження строку зберігання), адаптовані до потреб правоохоронної діяльності.

Особливий статус мають так звані «спеціальні категорії даних», до яких віднесено, *inter alia*, генетичні та біометричні дані, що дають змогу унікально ідентифікувати особу. LED дозволяє їх обробку лише «за умови суворої необхідності» та за наявності відповідних гарантій, причому на основі права Союзу або права держави-члена. Це відображає зв'язок із ст. 7 і 8 Хартії та ст. 8 ЄКПЛ, які дозволяють втручання у право на повагу до приватного життя лише «відповідно до закону» та за умови необхідності в демократичному суспільстві.

У сфері поліцейських баз даних ця логіка отримала розвиток у низці ключових рішень Суду ЄС. У справі C-205/21 Суд визнав несумісним з LED систематичне збирання біометричних і генетичних даних усіх обвинувачених без індивідуальної перевірки суворої необхідності. У справі C-118/22 він конкретизував вимоги до строків зберігання даних осіб, засуджених за злочини, наголошуючи на неприйнятності «зберігання до смерті» без ефективного

механізму перегляду. У справі С-548/21 Суд значно розширив розуміння «обробки», включивши до нього й невдалі спроби доступу до даних з мобільних пристроїв.

Рішення у справі С-57/23 логічно продовжує цю лінію, але у специфічному контексті: чеське законодавство дозволяло поліції брати відбитки пальців, зразки ДНК, фотографії та інші ідентифікаційні дані щодо будь-якої особи, якій повідомлено про підозру чи пред'явлено обвинувачення за умисний злочин, а питання подальшого зберігання вирішувалося на підставі «внутрішніх правил» поліції при періодичному перегляді.

III. «Право держави-члена» та роль національної судової практики

Ключовою доктринальною новелою С-57/23 є тлумачення поняття «право держави-члена» у статтях 8 та 10 LED. Суд виходить із того, що вимога наявності правової основи відображає стандарт ст. 8(2) Хартії: будь-яке втручання в право на захист персональних даних, якщо воно не ґрунтується на згоді суб'єкта, має спиратися на «закон» у матеріальному розумінні. Це означає не лише формальний акт парламенту, але й той «правовий масив», який у сукупності забезпечує достатню доступність, передбачуваність і захист від свавілля.

У цьому контексті Суд ЄС зазначає, що «право держави-члена» може включати: 1) норму загальної дії, яка визначає мінімальні умови збирання, зберігання й видалення біометричних і генетичних даних; 2) її тлумачення, вироблене національними судами, за умови, що така практика є доступною та достатньо передбачуваною для адресатів.

Отже, формальна «неповнота» закону (наприклад, відсутність детальної типології злочинів або критеріїв зберігання) може компенсуватися усталеною судовою практикою, яка, по суті, виконує функцію подолання прогалін. Водночас Суд досить чітко відмежовує таку судову конкретизацію від «внутрішніх правил»

поліції: останні не можуть самі по собі вважатися «правом держави-члена», оскільки не забезпечують належного рівня публічності й передбачуваності.

З точки зору системи захисту прав людини це тлумачення перегукується з підходом ЄСПЛ, який послідовно визнає судову практику елементом «закону» у розумінні ст. 8 ЄКПЛ за умови її детермінованості та доступності. Перенос цього підходу в площину LED підвищує вимоги до національних судів, які фактично перетворюються на спів-законодавців у сфері обробки чутливих даних.

IV. Мінімізація даних, суворості необхідності і недиференційоване збирання біометричних та генетичних даних

Другий блок питань стосується співвідношення: обов'язку розрізняти категорії суб'єктів даних (ст. 6 LED); принципу мінімізації (ст. 4(1)(с)); підвищеного стандарту «суворої необхідності» обробки біометричних і генетичних даних (ст. 10).

Чеське право дозволяло поліції брати зразки для ідентифікації як у обвинувачених, так і у осіб, яким лише повідомлено про підозру в умисному злочині. На перший погляд таке «недиференційоване» охоплення може суперечити ст. 6 LED, яка вимагає розмежовувати, *inter alia*, осіб, щодо яких є серйозні підстави вважати, що вони вчинили злочин, осіб, які вже засуджені, та інших учасників кримінального провадження (жертви, свідки тощо).

Суд ЄС підкреслює, що обов'язок розрізняти категорії суб'єктів даних не є абсолютним; він застосовується «у тій мірі, у якій це можливо і доречно». Якщо у конкретному виді обробки (як-от створення ідентифікаційних баз для майбутнього порівняння слідів) цілі не потребують розрізнення між підозрюваними та обвинуваченими, обробка даних цих двох категорій може здійснюватися за єдиними правилами, за умови дотримання інших гарантій.

Водночас Суд залишає незмінним висновок, сформульований у справі С-205/21: недопустимою є саме автоматична, систематична обробка біометричних і генетичних даних усіх осіб певної категорії без індивідуальної оцінки суворості необхідності. У С-57/23 вирішальним є те, що національне право надає поліції повноваження, але не змушує її завжди брати такі зразки; покладено обов'язок проводити case-by-case оцінку, деталізовану національними судами.

Таким чином, Суд проводить важливе розрізнення: нормативна загальність (формулювання повноваження поліції щодо всіх підозрюваних/обвинувачених) сама по собі не є проблемою; фактична систематичність застосування (коли на практиці органи завжди беруть ДНК-зразки незалежно від обставин справи) – суперечить стандарту суворості необхідності.

З практичної точки зору це покладає значний тягар на органи досудового розслідування, які мають документувати мотивовану оцінку, чому саме в конкретній ситуації без збирання біометричних та генетичних даних неможливо ефективно досягти цілей розслідування.

V. Строки зберігання, періодичний перегляд та «внутрішні правила» поліції

Третій ключовий аспект рішення стосується співвідношення принципу обмеження строку зберігання (ст. 4(1)(e) LED) та вимоги встановлювати «належні строки» для видалення або періодичного перегляду необхідності зберігання (ст. 5 LED).

На відміну від низки інших держав-членів, чеське право не встановлювало фіксованого максимального строку зберігання біометричних і генетичних даних у поліцейських базах. Натомість запроваджувався обов'язок принаймні раз на три роки перевіряти, чи лишається зберігання необхідним для виконання завдань поліції, причому критерії цієї перевірки деталізувалися внутрішніми правилами.

Суд ЄС виходить із того, що LED не вимагає в усіх випадках встановлення абсолютного «кінцевого строку», після якого дані підлягають автоматичному видаленню. За певних умов достатнім може бути механізм регулярного перегляду, якщо: 1) встановлено достатньо короткі інтервали для такої перевірки; 2) під час кожного перегляду реально оцінюється, чи є подальше зберігання суворо необхідним (з огляду на характер злочину, профіль особи, наявність інших проваджень, перебіг часу тощо); 3) у випадку втрати необхідності дані підлягають видаленню або ефективному обмеженню обробки.

Водночас Суд наголошує, що саме національне законодавство має встановлювати базові часові рамки та критерії перегляду. Внутрішні правила поліції можуть деталізувати процедуру, але не замінювати собою закон. Крім того, якщо такі правила є неpubлічними, вони не можуть використовуватися як аргумент дотримання стандартів LED у спорі з суб'єктом даних: у суді поліція має довести суворо необхідність продовження зберігання незалежно від посилання на «внутрішні інструкції».

Таким чином, С-57/23 дещо «пом'якшує» попередній жорсткий підхід Суду до строків зберігання (зокрема у С-118/22), але водночас посилює акцент на функціональності механізму перегляду: він має працювати як реальний фільтр, а не як формальна періодична переатестація вже ухвалених рішень.

VI. Зрештою з огляду на викладені міркування Суд постановив:

1. Статті 8 і 10 Директиви (ЄС) 2016/680 слід тлумачити так, що стосовно збирання, зберігання та видалення біометричних і генетичних даних поняття «право держави-члена» в значенні цих статей означає норму загального застосування, яка встановлює мінімальні умови збирання, зберігання та видалення таких даних, у тлумаченні, наданому судовою практикою національних судів, за умови, що ця судова практика є доступною та достатньою мірою передбачуваною.

2. Статтю 6 і статтю 4(1)(с) Директиви 2016/680, прочитані у взаємозв'язку зі статтею 10 цієї Директиви, слід тлумачити як такі, що не перешкоджають національному законодавству, яке дозволяє недиференційоване збирання біометричних і генетичних даних будь-якої особи, якій пред'явлено обвинувачення або яка підозрюється у вчиненні умисного кримінального правопорушення, за умови, що, по-перше, цілі такого збирання не вимагають розрізнення між цими двома категоріями осіб і, по-друге, контролерам, відповідно до національного права, включаючи судову практику національних судів, поставлено вимогу дотримуватися всіх принципів і конкретних вимог, передбачених у статтях 4 і 10 цієї Директиви.

3. Статтю 4(1)(е) Директиви 2016/680 слід тлумачити як таку, що не перешкоджає національному законодавству, згідно з яким потреба подальшого зберігання біометричних і генетичних даних оцінюється поліцією на підставі внутрішніх правил без установлення максимального строку зберігання, за умови, що це законодавство встановлює належні строки для періодичного перегляду необхідності зберігання таких даних і під час такого перегляду оцінюється суворості необхідність продовження їхнього зберігання.

VII. Узгодженість із практикою ЄСПЛ та наслідки для національних правопорядків

Рішення Суду ЄС узгоджується з ключовими орієнтирами ЄСПЛ у справах щодо поліцейських ДНК-та дактилоскопічних баз (насамперед *S and Marper v United Kingdom* та *Liberty and Others v United Kingdom*), де одним із центральних була вимога достатньо чіткого законодавчого регулювання обсягів і строків зберігання даних, а також можливості судового контролю.

Водночас Суд ЄС іде далі, деталізуючи вимоги до національних процедур перевірки суворості необхідності на стадії як первинного збирання, так і подальшого

зберігання даних. Через це національний законодавець має забезпечити не лише відповідність тексту закону вимогам передбачуваності, але й запровадити: чіткі критерії для case-by-case оцінки (тяжкість злочину, ризик рецидиву, зв'язок з іншими провадженнями, поведінка особи тощо); фіксацію мотивів збирання/зберігання в окремих процесуальних документах; ефективні процедури оскарження (як рішення про первинне збирання, так і про відмову у видаленні даних).

Для України, яка рухається у напрямі глибшої гармонізації із правом ЄС, рішення С-57/23 є важливим орієнтиром при реформуванні режиму використання біометричних ідентифікаторів у діяльності Національної поліції, органів досудового розслідування та спецслужб. Навіть до формального приєднання до LED-режиму, національний законодавець вже зараз має враховувати: неприпустимість автоматичного включення до поліцейських баз даних усіх підозрюваних/обвинувачених/засуджених без індивідуальної оцінки; необхідність чіткого розмежування повноважень, які можуть бути конкретизовані судовою практикою, та внутрішніх актів органів виконавчої влади; потребу у створенні прозорого механізму періодичного перегляду зберігання даних, який передбачає видалення у разі втрати суворої необхідності.

VII. Висновки

1. Рішення Суду ЄС у справі С-57/23 *JH v Policejní prezidium* формує важливий прецедент у тлумаченні вимог Директиви (ЄС) 2016/680 щодо обробки біометричних і генетичних даних у поліцейській діяльності, зокрема у частині поняття «право держави-члена», принципів мінімізації даних та обмеження строку їх зберігання.

2. Суд визнає, що «право держави-члена» у розумінні LED може включати не лише формальний закон, а й усталену національну судову практику, за умови її

доступності та передбачуваності. Внутрішні правила поліції не можуть замінювати собою таку правову основу і можуть виконувати лише підзаконну, процедурну функцію.

3. Недиференційоване (з точки зору статусу – підозрюваний/обвинувачений) збирання біометричних та генетичних даних не є автоматично несумісним з принципом розрізнення категорій суб'єктів даних, якщо цілі обробки не потребують розмежування і якщо забезпечено індивідуальну оцінку суворості необхідності у кожному конкретному випадку.

4. LED не вимагає обов'язкового встановлення абсолютного максимального строку зберігання біометричних і генетичних даних; альтернативою може бути ефективний механізм періодичного перегляду. Однак такий механізм має гарантувати реальну перевірку суворості необхідності та видалення даних у разі її відсутності; інакше він не відповідатиме вимогам ст. 4(1)(e), 5 та 10 LED.

5. Рішення С-57/23 посилює роль національних судів як ключових суб'єктів забезпечення якості правової основи обробки чутливих даних, покладаючи на них обов'язок не лише контролювати законність конкретних рішень поліції, але й заповнювати прогалини законодавчого регулювання через передбачувану судову практику.

6. Для України аналіз цього прецеденту є корисним при модернізації законодавства щодо поліцейських інформаційних систем, зокрема у контексті майбутньої імплементації *acquis* ЄС у сфері кримінального судочинства та захисту персональних даних. Важливо заздалегідь інтегрувати у національне право стандарти суворості необхідності, мінімізації даних і ефективного контролю за строками їх зберігання.

Релевантні джерела

1. Legislation

Charter of Fundamental Rights of the European Union [2012] OJ C326/391.

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (European Convention on Human Rights, as amended).

Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data [2016] OJ L119/89.

DSTU 8302:2015 Information and documentation. Bibliographic reference. General principles and rules of composition (in Ukrainian).

2. Statutes

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (Law No 273/2008 on the Police of the Czech Republic) (Czech Police Act).

3. Cases

CJEU, JH v Policejní prezidium, C-57/23, Judgment of 20 November 2025.

CJEU, Ministerstvo na vatreshnite raboti (Recording of biometric and genetic data by the police), C-205/21, Judgment of 26 January 2023, EU:C:2023:49.

CJEU, NG v Direktor na Glavna direktsia “Natsionalna politsia” pri MVR – Sofia, C-118/22, Judgment of 30 January 2024.

CJEU, CG v Bezirkshauptmannschaft Landeck, C-548/21, Judgment of 4 October 2024.

CJEU, Digital Rights Ireland and Others, Joined Cases C-293/12 and C-594/12, Judgment of 8 April 2014.

CJEU, Schrems, C-362/14, Judgment of 6 October 2015.

ECtHR, S and Marper v the United Kingdom, nos 30562/04 and 30566/04, 4 December 2008.

ECtHR, Liberty and Others v the United Kingdom, no 58243/00, 1 July 2008.